

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRO

Į S A K Y M A S

DĖL ELNINIŲ ŽVĖRIŲ DAROMO NEIGIAMO POVEIKIO MIŠKO ŽELDINIAMS, ŽĖLINIAMS VERTINIMO METODIKOS PATVIRTINIMO IR MEDŽIOKLĖS LIETUVOS RESPUBLIKOS TERITORIJOJE TAISYKLIŲ DALINIO PAKEITIMO

2001 m. vasario 28 d. Nr. 120

Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugsėjo 22 d. nutarimu Nr. 1138 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 1998, Nr. [84-2353](#)), 11.5 punktu:

1. T v i r t i n u Elninių žvėrių daromo neigiamo poveikio miško želdiniams, želiniams vertinimo metodiką (pridedama).

2. Iš dalies keičiu Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 258 „Dėl Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2000, Nr. [53-1540](#)), 28 punktą ir išdėstau jį taip:

„28. Prašymas-pasiūlymas turi būti suderintas su atitinkamos miškų urėdijos (nacionalinio parko direkcijos) įgaliotu miško ūkio specialistu, kuris kasmet derinti pateiktame prašyme – pasiūlyme turi įrašyti informaciją apie atskirų kanopinių žvėrių rūšių daromą neigiamą poveikį miško želdiniams ir želiniams bei jo pokytį per praėjusius metus. Kai atskirų kanopinių žvėrių rūšių daromas neigiamas poveikis nedidėja ir neviršija aplinkos ministro įsakymu nustatytos leistinos ribos, miško ūkio specialistas pasiūlytiems limitams gali pritarti arba pasiūlyti juos sumažinti, tai nurodydamas tam skirtoje skiltyje. Kai šis neigiamas poveikis miško želdiniams, želiniams didėja ir viršija Medžioklės Lietuvos Respublikoje nuostatų, kitų teisės aktų, tvirtinamų aplinkos ministro, ar medžioklės plotų nuomos sutartyse nustatytą leistiną ribą, miško ūkio specialistas pasiūlytiems limitams gali nepritarti ir siūlyti juos padidinti, tai nurodydamas tam skirtoje skiltyje.“

3. Aplinkos ministerijos informacijos kompiuterinėje sistemoje vadovautis reikšminiais žodžiais: „gyvūnija“, „miškai“, „valdymo sistema“.

APLINKOS MINISTRAS

HENRIKAS ŽUKAUSKAS

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro
2001 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. 120

ELNINIŲ ŽVĖRIŲ DAROMO NEIGIAMO POVEIKIO MIŠKO ŽELDINIAMS, ŽĖLINIAMS VERTINIMO METODIKA

I. BENDRIEJI NURODYMAI

1. Vertinimo tikslas – atsitiktinės atrankos metodu atrinkti elninių žvėrių (briedžių, tauriųjų elnių, danielių, stirnų) potencialiai pažeidžiamus miško sklypus ir juose įvertinti šių žvėrių miško želdiniams, žėliniams daromą neigiamą poveikį, skabant ūglius bei laupant žievę, bei šio poveikio pokytį.

2. Elninių žvėrių poveikio miškui vertinimas atliekamas kasmet, pasibaigus žiemos ganykliniam laikotarpiui, iki Medžioklės Lietuvos teritorijoje taisyklių nustatytos datos (iki balandžio 1 d.).

3. Šioje metodikoje vartojamos sąvokos:

3.1. pažeidimų tipai – tai miško želdiniuose, žėliniuose maitinantis elniniams žvėrimis, medžiams padarytas vyraujantis sužalojimų poveikis, atsižvelgiant į tai, kurią medžio dalį sužalojo elniniai žvėrys:

3.1.1. ūglių skabymas ir kamienų laužymas (toliau – skabymas) – tai žvėrių mitybos būdas, kai gyvūnai skabo medžių ūglius, taip pat – ūglius nuo jų nulaužtos kamieno viršūninės dalies;

3.1.2. žievės laupymas (toliau – laupymas) – tai žvėrių mitybos būdas, kai jie laupo medžių kamienų žievę;

3.2. medžio pažeidimo laipsnis – tai atskiro medžio gyvybingumo sumažėjimas, atsižvelgiant į ūglių skabymo arba žievės laupymo intensyvumą ir šių pažeidimų periodiškumą;

3.3. sklypo pažeidimo laipsnis – tai rodiklis, rodantis, kuri dalis visų sklype augančių tikslinės rūšies medžių yra pažeista. Jis gaunamas, prie stipriai pažeistų ir žuvusių medžių kiekio pridėjus pusę vidutiniškai pažeistų medžių kiekio ir šią sumą palyginus su bendru tikslinės rūšies medžių kiekiu miško sklype;

3.4. želdinių ir žėlinių pažeidimo laipsnis – tai rodiklis, rodantis, kuri dalis potencialiai pažeidžiamų želdinių ir žėlinių medžioklės ūkio organizavimo vieneto teritorijoje yra pažeista elninių žvėrių. Jis apskaičiuojamas kaip visų medžioklės ūkio organizavimo vieneto teritorijoje pagal šią metodiką atrinktų ir įvertintų sklypų pažeidimo laipsnio aritmetinis – svertinis vidurkis.

4. Metodika netaikoma specialios paskirties želdiniams (miško sėklinėms, vaismedžių – vaiskrūmių, karklų ir kt. plantacijoms, medelynams, daigynams) bei želdiniams, įveistiems svetimžemėmis medžių rūšimis.

5. Už sklypų atranką vertinimui, miško sklypų pažeidimo laipsnio nustatymą bei vertinimo žiniaraščių pateikimą įgaliotam miškų urėdijos (nacionalinio parko direkcijos) miško ūkio specialistui atsakingas atitinkamos girininkijos girininkas.

6. Valstybinių miškų valdytojai apie elninių žvėrių poveikio miško želdiniams ir žėliniams vertinimą raštu (ne vėliau kaip prieš 10 d.) informuoja medžioklės plotų vienetų naudotojus, kuriems pageidaujant jie gali dalyvauti vertinime.

II. SKLYPŲ ATRANKA VERTINIMUI

7. Elninių žvėrių neigiamas poveikis miško želdiniams ir žėliniams vertinamas tik teritorijose, kuriose medžioklė nėra uždrausta. Miško sklypai vertinimui atrinkami, neatsižvelgiant į miško žemės nuosavybę, želdinių ir žėlinių mišrumą (grynas ar mišrus) ir jų skyrimą prie mišku apaugusios žemės.

Atrenkami miško sklypai turi būti neaptverti tvoromis, o minimalus medžių skaičius juose negali būti apsaugotas individualiomis apsaugos priemonėmis ar repelentais. Be to, atrenkami sklypai ir želdiniai ar želiniai juose turi atitikti šiuos reikalavimus:

7.1. ūglių skabymui įvertinti:

- sklypo plotas yra ne mažesnis kaip 0,5 ha;
- vidutinis medžių aukštis sklype yra 0,2–1,6 m (pušų iki 2,5 m);

7.2. žievės laupymui įvertinti:

- sklypo plotas yra ne mažesnis kaip 1,5 ha;
- vidutinis medžių aukštis sklype yra ne mažesnis kaip 4 m;
- vidutinis medžių skersmuo 1,3 m aukštyje yra ne mažesnis kaip 4 cm;
- medynų amžius:

eglynų ir kietųjų lapuočių, išskyrus ąžuolynų, – 10–50 metų;

ąžuolynų ir pušynų – 10–30 metų;

minkštųjų lapuočių medynų mišrių su spygliuočiais ir kietaisiais lapuočiais – 10–40 metų.

8. Atrenkant sklypus vertinimui, siektina, kad kiekvieniems 50 ha girininkijos miškų tektų po vieną pagal šią metodiką atrinktą ir įvertintą sklypą. Kai miško kvartalo plotas yra:

8.1. nuo 41 iki 80 ha, – jame atrenkamas vienas sklypas;

8.2. didesnis kaip 80 ha, – jame atrenkami du sklypai;

8.3. iki 40 ha, – jis jungiamas prie gretimo didesnį numerį turinčio kvartalo ir šiuose dviejuose kvartaluose atrenkamas vienas sklypas.

9. Jeigu sklypų, atitinkančių 7.1 arba 7.2 punktų reikalavimus, 8 punkte nurodytame miško plote yra daugiau, negu nurodytas būtinas atrinkti jų skaičius, tai atrankos atsitiktinumui užtikrinti visuomet atrenkamas sklypas, turintis mažiausią numerį. Jeigu 8 punkte nurodytame miško plote sklypų, atitinkančių 7.1 arba 7.2 punktų reikalavimus, nėra, tokie miško kvartalai praleidžiami ir tolesnei sklypų atrankai jie reikšmės neturi.

I pavyzdys. Miško kvartale Nr. 5, kurio plotas yra 50 ha, sklypuose Nr. 3, Nr. 4 ir Nr. 6 yra želdiniai ar medynai, atitinkantys 7.1 ar 7.2 punktų nustatytus kriterijus. Vertinimas turi būti atliekamas tik sklype Nr. 3. Kito sklypo atrinkti šiame kvartale nereikia.

II pavyzdys. Miško kvartale Nr. 6, kurio plotas yra 100 ha, sklypuose Nr. 2, Nr. 4, Nr. 8 ir Nr. 15 yra želdiniai ar medynai, atitinkantys 7.1 ar 7.2 punktų nustatytus kriterijus. Vertinimui atrenkami sklypai Nr. 2 ir Nr. 4.

III pavyzdys. Miško kvartalo Nr. 7 plotas yra 30 ha. Šio kvartalo plotas pridedamas prie gretimo kvartalo, kurio plotas yra 65 ha. Kvartalo Nr. 7 tik viename sklype Nr. 2 yra želdiniai ar medynas, atitinkantis 7.1 arba 7.2 punktų nustatytus kriterijus, o gretimame kvartale tokie sklypai yra Nr. 5, Nr. 6, Nr. 9, Nr. 17 ir Nr. 21. Vertinimas turi būti atliekamas kvartalo Nr. 7 sklype Nr. 2 ir gretimo kvartalo sklype Nr. 5.

10. Vertinimui atrinktų sklypų sąrašai sudaromi atitinkamai užpildant žiniaraščio (1 priedas) skiltis iš taksoraščio (kvartalų ir sklypų numeriai, plotas, amžius, rūšinė sudėtis). Jeigu girininkijos miškai naudojami medžioklei daugiau nei vieno medžioklės plotų naudotojo (medžiotojų klubo, būrelio ir kt.), tokiu atveju vertinimui atrinktų sklypų sąrašai ir žiniaraščiai užpildomi pagal atskirus medžioklės plotų naudotojus. Medynų bei želdinių ir želinių, nepriskirtų prie mišku apaugusios žemės, vidutinis aukštis ir rūšinė sudėtis turi būti patikslinta natūroje.

III. SKLYPŲ PAŽEIDIMO LAIPSNIO NUSTATYMAS

11. Vertinimui atrinkto sklypo nepriklausomai nuo jo dydžio ir formos ilgiausioje įstrižainėje gairelėmis pažymimi 5 apskaitos aikštelės, išdėstomų vienodais atstumais, centrai. Pirmosios ir paskutiniosios (penktosios) apskaitos aikštelės centras turi būti ne arčiau kaip 10 m (žingsnių) nuo vertinimui skirtojo sklypo krašto, o likusiųjų trijų apskaitos aikštelių centrai surandami, dalijant tarp pirmosios ir penktosios apskaitos aikštelių centrų esančią sklypo įstrižainės atkarpą į 4 lygias dalis. (Rekomenduojama tokia veiksmų seka: a) žingsniuojant išilgai numatytos įstrižainės ir skaičiuojant jos ilgį žingsniais, pirmosios apskaitos aikštelės centras pažymimas už 10

žingsnių nuo sklypo ribos; b) pasiekus tolimiausiąją sklypo sieną ir sugrįžus 10 žingsnių, pažymimas penktosios aikštelės centras; c) iš suskaičiuoto įstrižainės ilgio žingsniais atėmus 20 žingsnių, gautąjį dydį padalijus iš 4, randami atstumai tarp apskaitos barelių centrų, kurie pažymimi, grįžtant ta pačia įstrižaine atgal.)

12. Aikštelės centras pažymimas gerai matomomis priemonėmis (gairė, kuolas arba arčiausiai aikštelės centro esantis medis, pažymėtas dažais, vandeniui atsparia juosta ar panašiai). Kai aikštelės centras patenka į plotą, kuriame dėl įvairių priežasčių (pelkė, plynė, krūmų intarpas ir pan.) nėra vertintinų medžių, aikštelės centras perkeliamas statmenai nuo įstrižainės, iki bus rastas tinkamas aikštelės centras. Apie perkėlimą pažymima žiniaraščio pastabų skytyje.

13. Kiekvienoje iš penkių apskaitos aikštelių į apskaitą įtraukiama 20 tikslinės rūšies medžių, esančių arčiausiai apskaitos aikštelės centro. Taigi kiekviename vertinimui atrinktame sklype penkiose apskaitos aikštelėse iš viso turi būti įvertinta 100 medžių.

14. Vertinant atskiro medžio pažeidimo laipsnį, vadovaujamas 2 priede pateikta lentelė (Pagrindinių medžių rūšių pažeidimo laipsniai).

15. Sklypuose, atrinktuose žievės laupymo įvertinimui, į apskaitą įtraukiami ir vertinami tik perspektyvūs I-III Krafto klasės tikslinės rūšies medžiai.

16. Vertinimo žiniaraštyje pažymima, kiek kiekvienoje apskaitos aikštelėje rasta sveikų (S), vidutiniškai pažeistų (V), stipriai pažeistų ir žuvusių (SZ) medžių. Sklypo pažeidimo laipsnis procentais (PL) apskaičiuojamas pagal formulę $PL = [(V \cdot \frac{1}{2} + SZ) : (S + V + SZ)] \cdot 100\%$. Taip pat į žiniaraštį įrašoma žvėrių rūšis, kuri daugiausia medžių sklype pažeidė.

IV. ELNINIŲ ŽVĖRIŲ DAROMO NEIGIAMO POVEIKIO MIŠKO ŽELDINIAMS IR ŽELINIAMS SKLYPUOSE VERTINIMO REZULTATŲ APIBENDRINIMAS BEI SIŪLYMŲ DĖL SUMEDŽIOJIMO LIMITO NUSTATYMO TEIKIMAS

17. Bendras neigiamas poveikis, t. y. želdinių ir žėlinių pažeidimo laipsnis, ir jo pokytis per metus apskaičiuojamas pagal atskirų medžioklės ūkio organizavimo vienetų teritorijas, kurių ribos nustatomos Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių 29 punkto nustatyta tvarka.

18. Želdinių ir žėlinių pažeidimo laipsnį pagal girininkijų pateiktus Elninių žvėrių neigiamo poveikio vertinimo želdiniuose, žėliniuose žiniaraščius apskaičiuoja miškų urėdijos, nacionalinio parko direkcijos įgaliotas miško ūkio specialistas.

19. Miško ūkio specialistas, vadovaudamasis apibendrintais elninių žvėrių neigiamo poveikio vertinimo duomenimis, medžioklės plotų naudotojų pateiktame Prašyme – pasiūlyme dėl medžiojamųjų gyvūnų sumedžiojimo limitų nustatymo įrašo atitinkamus siūlymus dėl elninių žvėrių sumedžiojimo limitų, atsižvelgdamas į tai, kuri elninių žvėrių rūšis daro didžiausią poveikį toje teritorijoje, naudodamas sąlyginius perskaičiavimo koeficientus: 1 briedis = 3 elniams, 1 elnias = 4 stirnoms. Siūlymai teikiami tokia tvarka:

19.1. sumedžiojimo limitas gali būti mažinamas, jeigu:

19.1.1. dėl elninių žvėrių rūšių pažeidimų, skabant ūglius, laužant kamienus, tikslinių rūšių medžių vidutinis pažeidimo laipsnis yra iki 10%;

19.1.2. dėl elninių žvėrių rūšių pažeidimų, laupant perspektyvių tikslinių rūšių medžių žievę, vidutinis pažeidimo laipsnis yra iki 5%;

19.2. sumedžiojimo limitas nekeičiamas, paliekant jį tokį patį kaip ir praėjusiame medžioklės sezone, jeigu:

19.2.1. dėl elninių žvėrių rūšių pažeidimų, skabant ūglius, laužant kamienus, tikslinių rūšių medžių vidutinis pažeidimo laipsnis yra iki 10,1–15%;

19.2.2. dėl elninių žvėrių rūšių pažeidimų, laupant perspektyvių rūšių medžių žievę, vidutinis pažeidimo laipsnis yra 5,1–8%;

19.3. sumedžiojimo limitas gali būti didinamas, jeigu:

19.3.1. dėl elninių žvėrių rūšių pažeidimų, skabant ūglius, laužant kamienus tikslinių rūšių medžių vidutinis pažeidimo laipsnis yra didesnis kaip 15,1%;

19.3.2. dėl elninių žvėrių rūšių pažeidimų, laupant perspektyvių rūšių medžių žievę, vidutinis pažeidimo laipsnis yra didesnis kaip 8,1%.

..... miškų urėdija (nacionalinis parkas)
..... girininkija
..... medžioklės plotų naudotojas

Elninių žvėrių neigiamo poveikio vertinimo želdiniuose, Žėliniuose

ŽINIARAŠTIS
200__m._____mėn. ____d.

Eil. Nr.	Sklypo						Kiekvienoje apskaitos aikštelėje įvertinus 20 medžių, rasta (vnt.): sveikų, vidutiniškai pažeistų, stipriai pažeistų ir žuvusių															Sklypo pažeidimo laipsnis, %	Žvėrių rūšis, daranti didžiausią žalą	Pastabos
	Nr.	Plotas, ha	Vid. aukštis, m	Amžius	Rūšinė sudėtis	Vyrauja: skabymas, laupymas	I	II					III	IV	V									
							Sveikų	Vidutin. paž.	Stipr. ir žuvę	Sveikų	Vidutin. paž.	Stipr. ir žuvę	Sveikų	Vidutin. paž.	Stipr. ir žuvę	Sveikų	Vidutin. paž.	Stipr. ir žuvę	Sveikų	Vidutin. paž.	Stipr. ir žuvę			

Želdinių ir žėlinių pažeidimo laipsnis: skabant ūglius – __%,
laupant žievę – __%.

Sudarė _____
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

PAGRINDINIŲ RŪŠIŲ MEDŽIŲ PAŽEIDIMO LAIPSNIAI

Medžių rūšys	Pažeidimo tipai ir apibūdinimas			
	sveiki ir nedaug pažeisti	silpnai pažeisti	vidutiniškai pažeisti	stipriai pažeisti ir žuvę
Pušis	Nuskabyta mažiau kaip 30% menturinių šakučių ūglių. Žievė nepažeista	Nuskabyta nuo 30 iki 50% menturinių šakučių ūglių, yra pavienių iki 1 cm pločio žaizdų kamieno žievėje su tarp jų išlikusiu brazdu	Vieną kartą nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 30 iki 50% menturinių šakučių ūglių; nuskabyta daugiau kaip 50% menturinių šakučių ūglių, yra ištisinių žaizdų žievėje, iki 2/3 kamieno apskritimo ilgio	2–3 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 30 iki 50% menturinių šakučių ūglių. 1–3 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir daugiau kaip 50% menturinių šakučių ūglių, nulaužtas kamienas (nėra prieaugio į aukštį, džiūstančios šakos, stagarai), yra ištisinių žaizdų žievėje, nuo 1/3 iki 1/3 kamieno apskritimo ilgio
Eglė	Nuskabyta mažiau kaip 30% menturinių šakučių ūglių, yra iki 1 cm pločio pavienių žaizdų kamieno žievėje su tarp jų išlikusiu brazdu	Vieną kartą nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 30 iki 50% menturinių šakučių ūglių, yra iki 5 cm pločio žaizdų kamieno žievėje	2 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 30 iki 50% menturinių šakučių ūglių, yra nuo 5 iki 10 cm pločio žaizdų kamieno žievėje	3 kartus ir daugiau nuskabytas viršūninis ūglis ir daugiau kaip 50% menturinių šakučių ūglių (nėra prieaugio į aukštį, džiūstančios šakos, stagarai), yra platesnių kaip 10 cm žaizdų kamieno žievėje
Ažuolas	Nuskabyta mažiau kaip 30% šoninių šakučių ūglių, yra pavienių iki 5 cm pločio žaizdų su tarp jų išlikusiu brazdu	Vieną kartą nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 30 iki 50% šoninių šakučių ūglių, yra ištisinių žaizdų žievėje, iki 1/3 kamieno apskritimo ilgio	2–3 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 30 iki 50% šoninių šakučių ūglių, yra ištisinių žaizdų žievėje, nuo 1/3 iki 2/3 kamieno apskritimo ilgio	Daugiau kaip 3 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir daugiau kaip 50% šoninių šakučių ūglių, nulaužtas kamienas (stagariukai su siūliniais ūgliais, besikrūmijantys), yra platesnių kaip 2/3 kamieno apskritimo ilgio žaizdų žievėje
Uosis, klevas	Nuskabyta mažiau kaip 30 % šoninių šakučių ūglių. Žievė nepažeista	Iki 3 kartų nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 30 iki 50%-šoninių šakučių ūglių, yra pavienių iki 1 cm pločio žaizdų kamieno žievėje su tarp jų išlikusiu brazdu	Daugiau kaip 3 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 50 iki 75% menturinių šakučių ūglių, yra nuo 1 iki 3 cm pločio žaizdų kamieno žievėje	Daugiau kaip 3 kartus nuskabytas viršūninis ūglis ir nuo 75 iki 100% šoninių šakučių ūglių (nėra prieaugio į aukštį, stagarai), yra platesnių kaip 3 cm žaizdų kamieno žievėje